

вень екологічної освіти, розв'язати проблему ціннісного ставлення учнівської молоді до природи та гармонізувати стосунки з нею. Причини цього потрібно шукати в багаторічному пануванні споживацького ставлення до природи, у руйнуванні народних традицій тісного взаємозв'язку людини і природного середовища.

Тому основне завдання сучасної школи – культивувати у своїх вихованців комплекс таких найважливіших цінностей, які в умовах різних соціально-економічних змін і втрати багатьох життєвих орієнтирів мають вирішальне значення для розвитку суспільства.

Аналіз наукової літератури свідчить, що певною мірою вже розкрито завдання, зміст, форми та методи екологічної освіти. Водночас є підстави для висновку, що сучасні вчені ще недостатньо приділяють увагу проблемі формування екологічної свідомості, ціннісного ставлення до природи, розвитку екологічної культури особистості.

Вивчення досвіду сучасних загальноосвітніх шкіл свідчить, що не всі учні, наприклад, середніх класів, розуміють і можуть пояснити такі поняття, як «Червона книга», «екологічна криза», «забруднення довкілля (навколишнього середовища)». 30% дітей у процесі нашого дослідження не змогли навести приклади забруднення води, повітря, розкрити взаємозв'язок між забрудненням довкілля й погіршенням здоров'я людини. 25% учнів не знають про природоохоронну роботу заповідників і заказників нашої країни. Не всі сучасні школярі під час екскурсії в природу вміють поводитися з позиції екологічної доцільності, відповідально брати участь у природоохоронній діяльності.

Так, наприклад, під час колективного обговорення питання, у який спосіб можна виявити своє позитивне ставлення до природи, ми одержали такі основні варіанти відповідей:

- розширювати коло знань про природний світ;
- читати цікаві книги про природу;
- вивчати природу рідного краю;
- збирати колекцію природних об'єктів, не завдаючи їм шкоди;
- спостерігати за життям природи;
- брати участь в організації і проведенні екологічних ігор;
- кожна людина має усвідомити той факт, що вона повинна дбати про природу;
- усіляко допомагати «братом нашим меншим» тощо.

Під час педагогічної практики студенти частіше реалізують інформаційні методи і прийоми освіти, рідко – активні. У вітчизняній педагогіці А. С. Макаренка та В. О. Сухомлинського вважають основоположниками теорії та практики педагогічного проектування. А. С. Макаренко був супротивником стихійного

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

процесу виховання і прихильником проектування в людини всього найкращого, формування сильної, багатойнатури. Крім того, у своїй ідеї розроблення «педагогічної техніки», «техніки створення нової людини», удосконалення «техніки дисципліни, розмови викладача з учнем, самоуправління та покарання» він відобразив послідовність та продуманість усіх дій. В аналізі педагогічних ситуацій розкрилась висока технологічність мислення В. О. Сухомлинського. Не вживаючи термінів «проектування» та «технологія», педагог зводить у єдиний процес усі нюанси навчально-виховного процесу, чітко визначаючи їх причинно-наслідкові зв'язки.

На жаль, ми маємо визнати той факт, що і в наш час ще не вдалося суттєво розв'язати проблему формування екологічної культури підростаючого покоління, гармонізувати їх – стосунки із природою.

У шкільному курсі біології міститься приблизно 50% екологічних питань глобального характеру, 40% інформації розкриває екологічні проблеми нашої країни й лише «8% питань стосуються краєзнавчих екологічних проблем» [1, с. 15].

В останнє десятиліття в навчально-виховному процесі суттєво зменшилась кількість екскурсій у природу, уроків на пришкольніх ділянках. Хоча проведене нами дослідження показує значні потенційні можливості вказаних форм виховного впливу на *мотиваційну* сферу учнів середніх класів загальноосвітньої школи.

Слід відмітити й той факт, що в сучасній загальноосвітній школі епізодично використовують метод проектів.

Ширше слід використовувати, на наш погляд, і таку форму екологічного виховання як тренінгова вправа. Вона дозволяє формувати почуття співпереживання й самоусвідомлення причетності до оточуючої природи, актуалізувати готовність особистості до розв'язання екологічних проблем.

На жаль, як показує опитування, більшість вчителів-практиків використовують традиційні методики виховного впливу. Хоча, як відомо, під час лекції чи бесіди учні запам'ятовують лише 5-7% інформації.

У процесі викладання природничих дисциплін, на наш погляд, необхідно частіше використовувати такі форми розвитку екологічно грамотної поведінки особистості, як природоохоронні акції, турніри, естафети, усний журнал, мозковий штурм, екологічний бумеранг.

Усе вищевикладене доводить про необхідність і важливість удосконалення навчально-виховного процесу загальноосвітньої школи та систематичного використання різноманітних інтерактивних форм і методів формування екологічних цінностей і свідомості, почуття відповідальності підростаючого покоління за стан природного середовища.

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

Література:

1. Бондар О. І., Саєнко Т. В. Світові тенденції в екологічній освіті // Екологічний вісник. – 2006. – №4. – С. 18-22.
2. Дрейер О. К., Лось В. **А.** Экология и устойчивое развитие. – М. : УРАО, 1997. – 222 с.
3. Вербицький В. Проектна форма навчання і виховання у загальноосвітніх навчальних закладах та позашкільних закладах освіти психолого-натуралістичного напрямку. Проблеми та шляхи їх вирішення // Рідна школа. – 2007. – № 3. – С. 35-37.
4. Скребець В. О. Екологічна свідомість: історичний розвиток, сучасний стан, психологічна діагностика: Науково-метод. посібник. – Чернівці, 1997. – 66 с.

Сафонова І.Я., Гончарова О.В.*

РОЗВИТОК РОЗУМОВИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

У статті розкрити деякі підходи до розвитку розумових здібностей учнів на уроках математики.

Сучасному суспільству необхідна така система інтелектуального й психічного розвитку дитини, яка формує стійкі компетентні компоненти творчого стилю мислення. Характерними рисами такого стилю є вміння аналізувати проблеми, установлювати системні зв'язки, виявляти протиріччя, знаходити шляхи їх вирішення, прогнозувати можливі варіанти розвитку таких рішень. Тому основним завданням усіх ланок освіти є формування високого інтелектуального й морального потенціалу суспільства. Розв'язати це завдання можна, зокрема, шляхом формування соціально-особистісної, інформаційної, комунікативної, практичної і загальнокультурної компетентностей учнів будь-якої вікової групи.

Провідну роль у розв'язанні поставлених проблем відіграє розвиток розумових здібностей. Їх формування має бути не стихійним, а цілеспрямованим, поетапним і систематичним.

Проблемами розвитку розумової діяльності, формування творчих здібностей займалися А. Н. Леонтьєв, П. А. Нечаєв, Я. А. Пономарьов, А. Н. Лук, М. І. Меєрович, Л. І. Шрагіна та багато інших. Питання управління навчальною діяльністю розкрито в роботах Т. І. Шамової, Т. М. Давиденко. У роботах вказаних учених розглянуто психологічні моделі процесу творчості, якості творчої особистості; психологічний механізм творчості; виявлення творчих здібностей; методи пошуку творчих розв'язків; алгоритми розв'язання проблемних ситуацій, різні форми сумісної діяльності вчителя й учнів, різні підходи до управління розвитком особистості.

Психологи й дидакти дійшли висновку, що так само, як ми

* © Сафонова І.Я., Гончарова О.В.